

Er det pressens skyld at kunstnere ikke fikser uenighet?

Medierevisjonen

Anki Gerhardsen,
teaterkritiker

Kulturjournalister er ikke som andre journalister», skriver Trygve Aas Olsen i boken *Kritisk kulturjournalistikk*. Forfatteren følger opp med en lett karikert fremstilling av en vennligsinnet, rødvinndrikkende presse, som trives best i innforstått fellesskap med kunstfeltet selv.

Og kanskje er det de negative konsekvensene av denne curlingeffekten vi nå ser, for i den pågående debatten om samtidskunst og offentlig finansiering virker feltet ute av stand til å navigere smart.

Nedrige angrep på kunstnere

Det siste året har Facebook-profilen «Sløseriombudsmannen» satt dagsorden i en stor debatt om avantgardistisk kunst og statsstøtte. Det er Are Søberg som har ledet an, og en god del av det som er skrevet, er temmelig stygt.

Søberg, men særlig følgerne hans, har gått til nedrige angrep på noen av våre mest profilerte samtidskunstnere. Det er ikke rart at enkeltmennesker har opplevd det som vondt og uhåndterlig.

Hvis du spør meg hvorfor samfunnet skal være med på å støtte krevende kunst som mange sliter med å forstå, vil jeg svare at samtidskunsten kan sammenlignes med forskning. Den kan være vanskelig å gripe, noe fungerer, noe fungerer ikke, men vi trenger den for å utvikle oss som mennesker og samfunn.

Samtidskunsten er dessuten helt nødvendig for at kunstfeltet skal røre på seg. For at det skal finne nye former og nye uttrykk som kan gi en mereffekt langt inn i hverdagskulturens liv. Det har betydning for oss alle, og derfor skal vi alle være med på å betale for den.

Kunst av respektløshet

Personangrep skal slås ned på, men krass debatt om statsfinansiering må kunstnere finne seg i. I stedet har mange fra feltet, herunder også kritikere, reagert med voldsom harme og også et sterkt behov for å slutte rekkene.

For mange toppet det seg derfor fullstendig da én av deres egne, regissør Morten Traavik, bestemte seg for å lage kunst av ombudsmannens respektløshet.

Traavik driver nå frem et såkalt hyper-teater: «Sløserikommisjonen».

Og det er ganske åpenbart at han insisterer på full kunstnerisk frihet, herunder frihet fra sine kollegers solidaritetskrav.

På mange måter er kunstfeltets harnisk over Traavik et godt bilde på det problemet som nå kommer til overflaten: et schizofrent ønske om å være både fri individualist og en sammenvevd, solidarisk flokk. Maktkritisk, men selv unntatt maktkritikk. Slike kombinasjoner er umulige.

Vil stanse prosjekt

Men jobber du tett mot kunstfeltet, er det lett å merke den sterke forventningen om felles virkelighetsoppfatning. Det gjelder både politiske preferanser og kutyme.

Noe må skje. Kanskje mer kritisk og krass kulturjournalistikk er et sted å starte.

Kunstinstitusjoner som skal samarbeide med Traavik, må forsvare valget sitt overfor kunstnere som både åpent og subtilt øver press for å stanse prosjektet. Festspillene i Bergen har valgt å kansellere.

Kravet om at alle skal stå sammen mot ytre fiender, ble ekstra tydelig da Kulturrådet nylig inviterte til et åpent, digitalt seminar om hets, trakassering og ansvar. Det viste nemlig at heller ikke Kulturrådet forstår hvordan debatt og uenighet skal håndteres.

I løpet av det seks timer lange seminaret var Are Søberg en slags rød tråd, eller rettere: en rød klut. Men Kulturrådet hadde ikke invitert Søberg selv til å forsvare seg mot beskyldningene som selvsagt kom. Ingen fikk lov til å lytte til seminaret uten å registrere seg med fullt navn. Chat-funksjonen var slått av. Spørsmål kunne bare sendes på e-post, og publikum fikk ikke se oversikten over spørsmål. Seminaret er for øvrig heller ikke lagret.

Det hele minnet i grunnen mest om gruppeterapi. Flere av kunstnerne som holdt innlegg, mente at Kulturrådet burde engasjere seg når enkeltkunstnere ble verbalt angrepet. Litt som en støttekontakt, altså.

Rådet fikk også mye kritikk for å ha gitt Traaviks kompanileder en moderatorrolle i seminaret. Men rådets evne til å forklare at de også skal ha rom for kunstnere som andre kunstnere ikke liker, fremsto ganske tafatt.

Ikke full rolleforståelse

Kulturrådet er nedsatt for at det skal være armlengdes avstand mellom kunstnerne og politikerne. Rådets formål er å stimulere til et mangfold av kunstuttrykk gjennom stipender og annen økonomisk støtte. Ikke så mye mer enn det. Men etter å ha lyttet til dette seminaret ble jeg bekymret for at ingen, heller ikke rådet selv, har full rolleforståelse.

Kunst er viktig. For enkeltmennesker og for samfunnet. Men strukturene som opprettholder kunstens mulighetsrom, kan ikke basere seg på en menighetstenkning.

Noe må skje. Kanskje mer kritisk og krass kulturjournalistikk er et sted å starte.

FAKTA

Medierevisjonen

Medierevisjonen er en fast spalte for mediekritikk.

Spaltister er Kjersti Thorbjørnsrud, Jan Arild Snoen og Anki Gerhardsen.

Regissør Morten Traavik har laget kunst av «Sløseriombudsmannen»s respektløshet. Det har vakt sterke reaksjoner. Foto: Ørjan Deisz

Replikk

FHIs rolleoverskridelse er ikke åpenhet

Aftenposten mener 8. april at sprikende signaler når det gjelder gjenåpning, er en rimelig pris å betale for fagetaters åpenhet om sine vurderinger. Særlig nevnes Folkehelseinstituttets (FHI) åpenhet. Avisen forveksler rolleoverskridelse med åpenhet. FHIs samfunnsoppdrag er «å produsere, oppsummere og kommunisere kunnskap» (for helsetjenester og folkehelsearbeid). Det står ikke ett ord om at instituttet skal gjøre egne verdivurderinger, ta politiske standpunkter og anbefale en viss politikk fremfor andre. Hvis FHI hadde holdt seg til sitt mandat - det vil si kunnskapslevering - og overlatt politiske avveininger av kryssende hensyn til politikerne, ville det aldri ha blitt «sprikende signaler» fra FHI og Helsedirektoratet.

Trolig ville FHI da også ha vært en bedre kunnskapsleverandør. Holden-utvalgets siste rapport bør være en øyeåpner i så måte. Utvalget påpeker store helsegevinster for Norge som helhet ved sterk geografisk skjevprioritering av vaksiner. Hvis FHI hadde rendyrket sin faglige rolle, ville disse gevinstene trolig ha vært utredet allerede i november. Det ville ha tillatt regjeringen å vinne forståelse for skjevfordeling fra dag én - på et tidspunkt da ingen ennå hadde opparbeidet bestemte forventninger om noe annet. Svært mange innleggelse og dødsfall ville ha blitt unngått.

Kanskje eksempelet kan få folkevalgte som Trond Helleland (H) og Jonas Gahr Støre (Ap) til ikke bare å be om «bedre kommunikasjon», men også til å interessere seg for Folkehelseinstituttets rolleutøvelse.

Erik Nord,
Kringsjø

Kort sagt

Kunstsvindel? Nei!

Det er ikke et kunstbedrageri så lenge bildene er autentiske og malt av kunsthandleren selv.

Marianne Heske,
kunstner